

تاک

جای خالی سکوت

زری آفاغانی*

● در دنیای پر تحرک امروزی و با وجود رشد لحظه‌ای فناوری، ارزش «سکوت» به اندازه طلاست. تعجب نکنید، اگر از پیامدهای ارزشمند رفتار سکوت مطلع باشید، شما هم با من هم‌عقیده می‌شوید. متأسفانه در نظام آموزشی ما هیچ جایی برای سکوت در نظر گرفته نشده است. از نظر لغوی سکوت به معنای خودداری از حرف‌زدن و سخن‌نگفتن است، اما سکوت رفتاری منفی نیست. سکوت یک دنیای کامل و پرمعناست. بنابر آنچه فیلسوفانی مانند هگل، ماکس ییکار، وایشدل و صاحب‌نظران تربیتی مانند منتسوری تعبیر می‌کنند، سکوتی که در خودش باعث بالندگی و رشد معنوی فرد می‌شود، رفتاری مثبت و سرشار از آموختن است. البته سکوت جنبه منفی هم دارد؛ مانند سکوت از روی شرم، از روی لج و نادانی، خشم، ترس و... بنابراین سکوت معنی‌دار، سکوتی از روی دانایی و تفکر است. سکوت نه‌تنها در کودکی، بلکه در بزرگسالی نیز برای هر فرد، ارزشمندی بی‌شماری دارد و به‌جرت‌مت می‌توان گفت که سلامت روح و جسم در گرو آن است. در حوزه آموزش پیش‌دستان، ماریا منتسوری برای اولین‌بار برنامه‌ای به صورت بازی با عنوان «ساعت سکوت»، طراحی کرد. در ساعت سکوت، مربی با موافقت کودکان از آنان می‌خواهد که راحت بنشینند و از انجام هرگونه حرکتی خودداری کنند. در حین سکوت کودکان صداها و آواهایی را می‌شنوند که قبلاً نسبت به آنها توجهی نداشتند؛ مانند صدای شرشر باران، تیک‌تیک ساعت، جیک‌جیک گنجشکان و... در اثر این تمرین نسبت به رفتار سکوت در آنان آگاهی ایجاد می‌شود و کودکان خودشان تجربه می‌کنند که دوری از سروصدا چقدر لذت‌بخش است. از پیامدهای سکوت می‌توان به تقویت قوه تفکر، خودکنترلی، نظم، صبر و تحمل اشاره کرد. از آنجا که رفتار سکوت باید آموخته شود، لازم است مربیان از روش تدریس فعال در آموزش کودکان استفاده کنند تا کودکان باعلاقه برای پاسخ‌گویی به سؤال‌ها فرصت تأمل و تفکر را پیدا کنند تا به‌جای سکوت اجباری ناشی از انضباط تحصیلی، سکوت با انگیزه و خودبه‌خودی ایجاد شود. کودکان به‌طور ذاتی فعال هستند، به همین دلیل آنان نیاز دارند که اهمیت سکوت را درک کنند. ما در زندگی به دونده‌های بی‌هدفی تبدیل شده‌ایم، باید لختی از این شتاب کاست. گاهی لازم است با کودکان خود در پارک بنشینیم و با نگاه به طبیعت آرام بگیریم و درون خود را در آرامش غوطه‌ور کنیم. زندگی در شتاب می‌گذرد و ما حتی متوجه تغییرات ساده در اطراف خود نمی‌شویم. این تمرین برای مشاهده، برای تفکر انتقادی و مهارت‌های تحلیلی ضروری است و آموزش هنر سکوت راه خوبی برای توسعه آن است.

لازم به ذکر است که در تعلیم آسمانی دین اسلام نیز توصیه به ساعتی تفکر شده است که ارزش آن برابر با ۷۰ ساعت عبادت است و این یعنی فرو رفتن در سکوت محض برای اندیشیدن به خالق هستی، به‌عنوان والدین و مربی، کودکان را به دنیای آرامش و به دور از صداهاى مخرب، هدایت کنید. این ضرورتی است که اغلب نامرئی، اما بسیار ارزشمند است.

*پژوهشگر مؤسسه مطالعات کودکی مدرس

قمر تکاوران

پژوهشگر اجتماعی انجمن دیاران

مشهد از شهرهایی است که همواره میزان تعداد زیادی از مهاجران بوده است. ۳،۶۲ درصد جمعیت استان خراسان رضوی را مهاجران تشکیل می‌دهند. این مسئله هم‌ناشی از موقعیت جغرافیایی مرزی است و هم قطب مذهبی‌بودن آن است. هر چند این میزبانی دیرینه باعث برخورد منعطف‌تر نسبت به مهاجران شده است، اما باز هم آموزش مهاجران بدون مشکل نیست؛ حتی پس از فرمان رهبری در سال ۱۳۹۲ در خصوص آموزش همه کودکان، برای اطلاع از وضعیت تحصیل کودکان مهاجر در شهر مشهد با «معصومه نظری» که حدود ۱۰ سال در حوزه آموزش مهاجران در شهر مشهد فعالیت داشته است، مصاحبه کرده‌ایم.

فعالیت شما در زمینه آموزش به چه شکل است؟

من حدود ۱۰ سال است یک پیش‌دبستانی خصوصی را اداره می‌کنم که هم بچه‌های مهاجر و هم ایرانی در آن تحصیل می‌کنند. من مدرک ارشد روان‌شناسی بالینی دارم و در مدارس دیگر هم روان‌شناس بوده‌ام. در بهزیستی هم در بخش آسیب‌شناسی مهاجران فعالیت دارم.

شما در پیش‌دبستانی‌تان فقط بچه‌هایی را ثبت‌نام می‌کنید که مدرک دارند؟

من بچه‌های بدون مدرک را هم ثبت‌نام می‌کنم، اما در حقیقت آنها شامل خیلی از مزایا نمی‌شوند. چون پیش‌دبستانی ما در حاشیه شهر است، به بچه‌ها غذای گرم می‌دهند. مثلاً قبلاً این‌غذای گرمی که می‌دادند شامل بچه‌هایی که مدرک ندارند، نمی‌شد البته الان این مسئله غذای گرم با پیگیری‌ها حل شده است. اما یک سری چیزهای دیگر هست که بچه‌های بدون مدرک از آنها بی‌بهره‌اند که ما با هزینه خودمان باید برای این بچه‌ها تهیه کنیم. سال گذشته تقریباً ۳۰ درصد بچه‌هایی که من در مهدکودک داشتم، فقط ایرانی بودند. ۷۰ درصد بقیه بچه‌ها مهاجر بودند، در

محمدرضا نیک‌نژاد کارشناس آموزش و پرورش

از زاویه‌های گوناگون می‌توان آثار مدرسه‌های غیردولتی را بررسی کرد که پرنگ‌ترین آن آسیب جدی به عدالت آموزشی است. اما این مدرسه‌ها پیامدهای حقوقی، اخلاقی، آموزشی و... نیز دارند که پرداختن به همه در چنین یادداشتی نمی‌گنجد. پس به ناچار به چند نکته بسنده می‌شود.

۱- در بند (۱) ماده ۱۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر آمده است: «هرکس حق دارد از آموزش بهره‌مند شود. آموزش دست‌کم در مراحل ابتدایی و پایه‌ای رایگان خواهد بود. آموزش ابتدایی اجباری خواهد بود...» از دیگر سو در اصل ۳۰ قانون اساسی نیز می‌خوانیم: «دولت موظف است وسایل آموزش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و...» راه‌اندازی مدرسه‌های غیردولتی در راستای خصوصی‌سازی آموزش بوده و آسیب‌زاترین پیامدش خدشه در حق برخورداری از آموزش رایگان است. آموزش و آن هم کیفی آن جزء حقوق اولیه انسان بوده و هیچ‌کس و با هر بهانه‌ای نمی‌تواند به رایگان‌بودن و کیفی‌بودن آن آسیب رساند. مدرسه‌های غیردولتی

این بچه‌های مهاجر تقریباً ۳۰ درصدشان فاقد مدرک بودند، بقیه یا پاسپورت داشتند یا کارت آمایشی.

سال بعد از پیش‌دبستانی که بچه‌های مهاجر می‌خواهند وارد مدرسه شوند، روند ثبت‌نام‌شان چطور است؟

بچه‌هایی که مدرک دارند، مشکلی ندارند فقط باید اول صبر کنند تا بچه‌های ایرانی ثبت‌نام کنند، بعد بچه‌های مهاجر را ثبت‌نام می‌کنند. بعد اگر مدرسه پر بشود، باز می‌گویند ظرفیت تکمیل شده و مجبور می‌شوند بروند از محدوده محل زندگی‌شان کمی دورتر مدرسه ثبت‌نام کنند. ولی آنهایی که فاقد مدرک هستند، خیلی اذیت می‌شوند. آنها می‌مانند آخر شهریور که ببینند مدیر چه تصمیمی می‌تواند برایشان بگیرد. گاهی ممکن است ثبت‌نام کنند و گاهی هم ثبت‌نام نکنند. بستگی به مدرسه‌ای دارد که در کدام محدوده انتخاب کرده است. کجا می‌نشینند و اینها خیلی تأثیر دارد ولی باز بچه‌هایی داریم که همان‌جا مجبور می‌شوند به مدارس خودگردان خود مهاجران بروند. آن‌طور که بچه‌های خودم را دیدم، پدر و مادرهایشان به من خبر می‌دهند، می‌بینم بعضی از آنها هنوز درگیر ثبت‌نام هستند. تا زمانی که اینها ثبت‌نام بشوند، این مادر استرس دارد که چه می‌خواهد بشود. تابستان تکلیفشان مشخص نمی‌شود. بچه پیش‌دبستانی‌اش را گردانده و می‌خواهد ثبت‌نام کند. باید بماند ببینیم چه می‌شود؛ یعنی در بالاتکلیفی خاصی قرار می‌گیرند.

آموزش پولی و چند نکته

زمینه پولی‌کردن این حق را فراهم کرده و با بهانه اینکه مدرسه‌های دولتی نمی‌توانند آموزشی بهینه را در دسترس نوآموزان قرار دهند، بخشی از خانواده‌ها را وادار می‌کنند که فرزندانشان را به مدرسه‌های پولی بفرستند و خود، هزینه‌های آموزش آن را بپردازند و خودخواسته از بخشی از حق معنوی و مادی خویش چشم‌پوشند. آموزش مانند درمان از وظایف ذاتی دولت بوده و هیچ‌کس حق ندارد به بهانه‌هایی مانند کسر بودجه، بی‌کیفیت‌بودن معلمان، فضاهای آموزشی، شلوغی کلاس‌ها، عدم امکانات درخور آموزشی و... در مدرسه‌های دولتی، این وظیفه را از دوش دولت برداشته و بر شانه خانواده بگذارد. این رویه هنگامی آسیب‌زاتر می‌شود که دولت با کاهش عمدی مدرسه‌های دولتی در برخی مناطق، خانواده‌ها را وادار به نام‌نویسی در مدرسه‌های پولی می‌کند؛ برای نمونه اکنون در برخی مناطق تهران بخش بزرگی از دانش‌آموزان به‌خاطر نبود مدرسه‌های دولتی، در مدرسه‌های پولی درس می‌خوانند و شوربوختانه سازمان‌مند از حق برخورداری از آموزش رایگان باز می‌مانند.

۲- امروز در کشور چندان اثری از آموزش رایگان

۶	۵	۳	۴	۷	۱	۲	۸	۹
۲	۸	۱	۶	۹	۳	۵	۷	۴
۷	۹	۱	۳	۵	۶	۲	۴	۸
۱	۳	۶	۵	۹	۸	۷	۲	۴
۸	۹	۲	۶	۱	۳	۵	۷	۴
۵	۷	۳	۶	۱	۳	۵	۷	۴
۳	۶	۷	۱	۴	۵	۸	۹	۲
۲	۴	۵	۹	۸	۶	۱	۷	۳
۹	۱	۸	۳	۷	۴	۶	۵	۲

۲	۸	۱	۶	۹	۳	۵	۷	۴
۷	۹	۱	۳	۵	۶	۲	۴	۸
۱	۳	۶	۵	۹	۸	۷	۲	۴
۸	۹	۲	۶	۱	۳	۵	۷	۴
۵	۷	۳	۶	۱	۳	۵	۷	۴
۳	۶	۷	۱	۴	۵	۸	۹	۲
۲	۴	۵	۹	۸	۶	۱	۷	۳
۹	۱	۸	۳	۷	۴	۶	۵	۲

جدول ۲۳۲۷

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۴	۳</												